

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.11.2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008, ECLI:CZ:NS:2008:31.CDO.3161.2008.1

Číslo: 73/2009

Právní věta: Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. je právem majetkové povahy, které se promlčuje v obecné promlčecí době.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.11.2008

Spisová značka: 31 Cdo 3161/2008

Číslo rozhodnutí: 73

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Ochrana osobnosti, Promlčení

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v P r a z e výrokem I. rozsudku ze dne 3. 4. 2006 uložil žalovanému zaplatit žalobkyni a) M. P. částku 50 000 Kč, výrokem II. žalobkyni b) Š. P. částku 75 000 Kč a výrokem III. žalobci c) M. P. částku 75 000 Kč, všem na náhradu nemajetkové újmy v penězích ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. Současně těmito výroky ve zbývající části žalobu, pokud žalobci požadovali vyšší náhradu nemajetkové újmy v penězích, zamítl. Výroky IV. až VI. rozhodl o náhradě nákladů řízení a o povinnosti zaplatit soudní poplatek. Vyšel ze zjištění, že dne 4. 5. 2001 žalovaný jako řidič osobního automobilu zavinil dopravní nehodu, při níž způsobil smrt pana P. P., manžela žalobkyně a) M. P. a otce žalobců b) Š. P. a c) M. P. (kterému též způsobil těžké poranění). Žalovaný tak neoprávněně zasáhl do práva na ochranu osobnosti žalobců, konkrétně do jejich práva na soukromí a rodinný život. Při úvaze o výši náhrady nemajetkové újmy soud přihlédl nejen k její závažnosti, ale i ke všem okolnostem, za nichž k porušení práva došlo. Současně vzal v úvahu, že zemřelý se žalobci ve společné domácnosti de facto nežil, a jejich život byl vážně rozvrácen. V případě žalobkyně a) M. P. přihlédl i k tomu, že žalovaný žalobkyni na úhradu nemajetkové újmy již přispěl. Situaci žalobce c) M. P. posuzoval shodně s ostatními, neboť zásah do jeho osobnostních práv nebyl žalobou tvrzen ani prokazován.

Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 5. 12. 2006 výrokem I. odmítl odvolání žalovaného proti zamítavým částem výroků I., II. a III. rozsudku soudu prvního stupně. Výrokem II. rozsudek soudu prvního stupně změnil ve vyhovujících částech výroků I., II. a III. tak, že zamítl žalobu, aby žalovaný zaplatil žalobkyni a) 50 000 Kč, žalobkyni b) a žalobci c) každému 75 000 Kč. Výroky III. a IV. rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů a o povinnosti zaplatit soudní poplatek.

Odvolací soud se především ztotožnil se závěrem, že žalovaný protiprávně zasáhl do osobnostních práv na soukromí žalobců, jehož součástí je i rodinný život. Rodinné vazby žalobců se zemřelým byly popsány neoprávněným zásahem definitivně ukončeny. Byly tak splněny zákonné předpoklady pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích. Odvolací soud však současně poukázal na to, že se soud prvního stupně nezabýval námitkou promlčení uplatněnou žalovaným již v jeho vyjádření k žalobě ze dne 7. 12. 2005 a opětovně při jednání dne 12. 12. 2005. Uvedl, že na rozdíl od práva na ochranu osobnosti, které se nepromlčuje, se podle jeho názoru právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích promlčuje. Jestliže tento prostředek obrany proti neoprávněnému zásahu je vyjádřen peněžním ekvivalentem, neshledává odvolací soud důvod, proč by, na rozdíl od jiných nároků majetkové povahy, nepodléhal promlčení. Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích se proto promlčuje v obecné tříleté promlčecí lhůtě (§ 101 obč. zák.). Jestliže v dané věci vznikla nemajetková újma dne 4. 5. 2001 a žaloba byla podána dne 28. 7. 2005, byla podána po uplynutí promlčecí lhůty. Námitka promlčení uplatněná žalovaným byla proto posouzena jako důvodná.

Uvedený rozsudek Vrchního soudu v Praze byl zrušen ve výrocích II., III. a IV. k dovolání žalobců rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007 a věc byla vrácena tomuto soudu v uvedeném rozsahu k dalšímu řízení. Dovolací soud mimo jiné vyšel z toho, že otázka možnosti promlčení nebo naopak nepromlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. v souvislosti s faktem neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby je považována za spornou prakticky po celou dobu od novelizace ustanovení § 13 obč. zák. provedené zákonem č. 87/1990 Sb., jímž byla v oblasti občanského práva nově zavedena možnost přiznat postižené fyzické osobě rovněž právo požadovat pro vyvážení a zmírnění nepříznivého následku, tj. vzniklé nemajetkové újmy na osobnosti fyzické osoby, zadostiučinění v penězích. Na základě názoru, že případným faktickým vydělením institutu náhrady nemajetkové újmy podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. ze skupiny subjektivních nemajetkových osobnostních, a tím i nepromlčitelných práv by došlo k citelnému omezení možnosti uplatnění práva na ochranu osobnosti fyzických osob, dovolací soud dovodil, že takové právo je nepromlčitelným nárokem.

V r c h n í s o u d v Praze ve věci opětovně rozhodl rozsudkem ze dne 26. 2. 2008. Výrokem I. zamítl návrh žalovaného na přerušování řízení. Výrokem II. rozsudek soudu prvního stupně změnil ve vyhovujících částech výroků I., II. a III. tak, že zamítl žalobu, aby žalovaný zaplatil žalobkyni a) 50 000 Kč, žalobkyni b) a žalobci c) každému 75 000 Kč. Výrokem III. rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů a výrokem IV. o povinnosti zaplatit soudní poplatek.

Odvolací soud v odůvodnění uvedeného rozsudku uvedl, že zásadní otázkou v dané věci je, zda nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích je či není nárokem promlčitelným. Tuto otázku (sice) vyřešil závazným právním názorem ve výše citovaném rozsudku Nejvyšší soud, avšak po jeho vydání bylo občanskoprávním a obchodním kolegiem Nejvyššího soudu přijato dne 14. 11. 2007 k zařazení do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. [1 Co 63/2003](#) (uveřejněné pod R 4/2008), jehož právní věta zní: „Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. je právem majetkové povahy, které se promlčuje v obecné promlčecí době“. Odvolací soud proto měl za to, že by bylo pouze právním formalismem nepřihlédnout k většinovému názoru občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Proto jej vzal v úvahu a rozsudek soudu prvního stupně podle ustanovení § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. v napadených vyhovujících výrocích ve věci samé změnil tak, jak již bylo uvedeno.

Proti výrokům II., III. a VI. rozsudku odvolacího soudu podali žalobci včasné dovolání. Jeho přípustnost vyvozují z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. – z důvodu ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. (t.j. fakticky vytýkají, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci). Jsou i nadále přesvědčeni, že právo na ochranu osobnosti se nepromlčuje, a to bez ohledu na to, jaké jsou k satisfakci použity prostředky. Mají za to, že není možné, aby v případě

omluvy (podle § 13 odst. 1 obč. zák.) k promlčení nároku nedocházelo, zatímco u nemajetkové újmy vyjádřené v penězích (§ 13 odst. 2 obč. zák.) by k promlčení nároku došlo. Právnímu názoru o nepromlčitelnosti práva na ochranu osobnosti svědčí ustanovení § 100 obč. zák., jež uvádí, která práva se promlčují, přičemž právo na ochranu osobnosti tam uvedeno není. Nadto teprve rozhodnutím soudu, kterým je určena výše vzniklé nemajetkové újmy, vznikne žalobci právo na její náhradu. Není proto možné, aby se toto právo promlčelo. Dovolatelé současně poukazují na skutečnost, že odvolací soud nerespektoval závazný právní názor dovolacího soudu ve smyslu ustanovení § 243d odst. 1, věta první, o. s. ř. ve spojení s § 226 odst. 1 téhož zákona. Dovolatelé proto navrhli, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

K podanému dovolání se žalovaný nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Tříčlenný senát dovolacího soudu 30 Cdo, který měl podle rozvrhu práce toto dovolání projednat a rozhodnout o něm, při úvaze, zda se nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. promlčuje či nikoliv, vzal na zřetel, že k této otázce bylo ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2008, sešit č. 1, poř. č. 4 (R 4/2008) publikováno rozhodnutí se závěrem, že se toto právo promlčuje. Dospívá tak nyní k odlišnému závěru od toho, který vyjádřil v rozsudku ze dne 28. 6. 2007, č.j. [30 Cdo 1522/2007](#)-131. Podle ustanovení § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, proto postoupil věc velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Ten věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanovením § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Dovolání dosahuje obsahových i formálních znaků požadovaných ustanovením § 241a odst. 1 o. s. ř. Ve výroku ve věci samé se opírá o případ přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Z § 242 odst. 1 až 3 o. s. ř. vyplývá, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu podaným dovoláním. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Současně, je-li dovolání přípustné, je dovolací soud povinen přihlédnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávně rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání. Ty z obsahu spisu seznány nebyly.

Uplatněný dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. dopadá na případy, kdy dovoláním napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Jde o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O takový případ jde tehdy, pokud soud buď použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo jestliže sice aplikoval správný právní předpis, avšak nesprávně jej vyložil. Nesprávné právní posouzení věci může být způsobilým dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu.

Podle ustanovení § 11 obč. zák. má fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Ustanovení § 13 téhož zákona fyzické osobě dotčené v její osobnostní sféře dává mimo jiné právo požadovat z tohoto důvodu odpovídající zadostiučinění (a to morální nebo případně i relutární).

Podle ustanovení § 100 odst. 2, věta první, obč. zák. se promlčují všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického.

Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. je jedním z

dílčích a relativně samostatných prostředků ochrany jednotného práva na ochranu osobnosti fyzické osoby. Vzniká tehdy, kdy morální satisfakce jako ryze osobní právo k vyvážení a zmírnění nepříznivých následků protiprávního zásahu do osobnostních práv nedostačuje, a byť jde o satisfakci v oblasti nemateriálních osobnostních práv (obdobně jako u bolestného a ztížení společenského uplatnění či u stanovení hodnoty autorského díla nebo předmětu průmyslového vlastnictví), jeho vyjádření peněžním ekvivalentem způsobuje, že jde o osobní právo majetkové povahy (viz R 4/2008). Proto právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. promlčení podléhá.

Problematikou právní úpravy možnosti náhrady imateriální újmy se zabýval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. [Pl. ÚS 16/04](#) (vyhlášen pod č. 265/2005 Sb.), kde dovedl, že legislativní pojetí škody jako materiální újmy nevylučuje, aby se jednotlivec domáhal náhrady za nemateriální újmu spočívající v zásahu do osobnostních práv cestou ochrany osobnosti podle § 11 a § 13 obč. zák. Jedná se o jiný nárok, než je náhrada škody, jejíž způsob a rozsah náhrady odškodnění pozůstalých za ztrátu blízké osoby upravil § 444 odst. 3 obč. zák. v důsledku jeho novely provedené zákonem č. 47/2004 Sb. s účinností od 1. 5. 2004.

Ani odlišnost takového nároku - ostatně předmětu tohoto řízení, od náhrady škody, s níž zákon nepochybně její nevymahatelnost pro případ námitky promlčení spojuje, však předmětný nárok nečiní nemajetkovým a tudíž jej nemůže zakládat nepromlčitelným. Institut náhrady nemajetkové újmy jako subjektivního práva specifického obsahu je s promlčitelností spojován i v § 1 odst. 3 a § 33 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů.

Je-li obsahem nároku na náhradu nemajetkové újmy požadavek na zaplacení peněžní částky, pak princip právní jistoty vylučuje, aby plynutí času nebyly přiznány žádné právní účinky. Přípustnost námitky promlčení proti takovému nároku umožňuje přihlídnout k omezeným možnostem prosaditelnosti práva a obrany proti němu. Podle názoru Nejvyššího soudu je to obsah nároku, a nikoliv předmět jeho ochrany, co činí pro povahu nároku určující, zda se uplatní obecný právní institut (promlčení) oslabující jeho vymahatelnost v závislosti na okamžiku jeho uplatnění u soudu (a ovšem na dispozitivním chování i žalovaného).

Poukazují-li dovolatelé na okolnost, že odvolací soud ve svém postupu nerespektoval závazný právní názor dovolacího soudu, jde o dovolací důvod sice přílehlavý procesnímu stavu v dané věci, avšak se zřetelem k věcné nedůvodnosti dovolání se taková námitka stala bezvýznamnou. Nejvyšší soud již např. v rozhodnutí ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. [28 Cdo 3342/2007](#), uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2008, sešit č. 8, poř. č. 80 (R 80/2008) vyložil, že vázanost právního názoru nadřízeného soudu není na místě chápat formalisticky, nárž materiálně dynamicky. Nad to dovolací soud není svými právními názory vázán, jak o tom svědčí právě důvod rozhodování jeho velkého senátu v této věci.

Napadené rozhodnutí odvolacího soudu je tak ve výroku II. ve věci samé třeba posoudit jako správné (§ 243b odst. 2 o. s. ř.). Proto Nejvyšší soud dovolání žalobců jako nedůvodné zamítl (§ 243b odst. 2, věta před středníkem, o. s. ř.).

Dovolání též výslovně napadá výroky III. a IV. rozsudku odvolacího soudu o náhradě nákladů řízení a o povinnosti zaplatit soudní poplatek za řízení. S ohledem na úpravu obsaženou v ustanovení § 236 až § 239 o. s. ř. však je třeba konstatovat, že proti těmto výrokům není dovolání přípustné. Dovolací soud proto s přihlídnutím k ustanovení § 243b odst. 5 o. s. ř. ve spojení s § 218 písm. c) téhož zákona v této části dovolání odmítl.